

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

Zeszyty Naukowe
Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego
w Warszawie

PROBLEMY
ROLNICTWA
ŚWIATOWEGO

Tom 13 (XXVIII)

Zeszyt 1

Wydawnictwo SGGW
Warszawa 2013

Arkadiusz Artyszak¹

Katedra Agronomii

Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Zmiany w produkcji cukru w Polsce na tle Unii Europejskiej w pierwszej dekadzie XXI wieku

Changes in sugar production in Poland and in the European Union in the first decade of the twenty-first century

Synopsis. W artykule przedstawiono najważniejsze zmiany, jakie zaszły w sektorze cukrowniczym w Polsce od 2001/2002 roku do 2010/2011 roku. W tym okresie produkcja cukru zmniejszyła się o 4,9%, liczba zakładów z 76 do 18, dobowy przerób o 57,2%, a liczba zatrudnionych podczas kampanii o 79,2%. Jednocześnie długość kampanii wydłużyła się o 106,1%.

Słowa kluczowe: produkcja cukru, Unia Europejska.

Abstract. The article presents the most important changes that have occurred in the sugar sector in Poland from 2001/2002 until 2010/2011. During this period, sugar production fell by 4.9%, the number of factories from 76 to 18, the daily processing by 57.2% and the number of employees during the campaign by 79.2%. At the same time the length of campaign has increased by 106.1%.

Key words: sugar production, European Union.

Wstęp

W pierwszej dekadzie XXI wieku w Unii Europejskiej wystąpiły znaczne zmiany na rynku cukru. Były one spowodowane dwoma ważnymi wydarzeniami: rozszerzeniem Unii Europejskiej o 10 krajów, w tym o Polskę, w 2004 roku oraz reformą rynku cukru w 2006 roku.

Celem artykułu jest przedstawienie zmian, jakie zaszły w ciągu 10 lat w polskiej branży cukrowniczej na tle Unii Europejskiej, a przede wszystkim czołowych producentów cukru, czyli Francji, Niemiec i Wielkiej Brytanii i wyciągnięcie wniosków co do przyszłości sektora.

Materiał i metoda badań

W pracy wykorzystano dane Europejskiego Związku Producentów Cukru (CEFS) oraz Stowarzyszenia Techników Cukrowników (STC). Ze względu na ograniczoną objętość artykułu porównano dane z roku gospodarczego 2001/2002 i 2010/2011, przyjmując za 100% rok 2001/2002. Wyniki obliczeń przedstawiono w tabelach.

¹ Dr inż., arkadiusz_artyszak@sggw.pl

Wyniki badań

Limitowanie produkcji cukru w Unii Europejskiej powoduje, że na tym rynku występuje sztuczna krzywa podaży. Produkcja cukru w pierwszej dekadzie XXI wieku wzrosła tylko we Francji i w Austrii, a w większości pozostałych krajów znacznie zmalała (tabela 1). W tabeli nie podano krajów, w których nie prowadziło się produkcji cukru w roku 2001/2002 (Cypr, Estonia, Luksemburg i Malta). W analizowanym okresie w Irlandii, Portugalii, na Łotwie i Słowenii oraz w Bułgarii w ogóle zaprzestano produkcji cukru. W Bułgarii miejsce cukru zajęła izoglukoza. Ograniczenie produkcji w Polsce o 4,9% może wydawać się nieznaczne, ale rok 2001 był wyjątkowo niesprzyjającym pod względem warunków pogodowych dla uprawy buraków cukrowych. Warunki te spowodowały, że średnie plony korzeni (35,8 t/ha), zawartość cukru (15,9%) oraz plon cukru (5,3 t/ha) były w 2001 roku najmniejsze w okresie 2001-2010 [Artyszak 2012]. Średnio w latach 2003/2004–2005/2006 produkowano w Polsce 2000287 t cukru [CEFS... 2011]. Porównując produkcję cukru w roku 2010/2011 do średniej z okresu 2003/2004-2005/2006 można stwierdzić, że ulegała ona obniżeniu o 26,8%.

Głównym celem reformy rynku cukru, która zaczęła obowiązywać 1 lipca 2006 roku, było ograniczenie o 1/3, czyli o 6 mln t, produkcji cukru w całej UE [Rozporządzenia Rady... 2006a, 2006b, 2006c]. Do tego celu wykorzystano przede wszystkim trzy mechanizmy: zmniejszenie minimalnych cen cukru (z 631,9 euro/t w latach 2006/2007 i 2007/2008 do 404,4 euro/t od roku 2009/2010), wprowadzenie premii za rezygnację z produkcji i sprzedaż limitu do Funduszu Restrukturyzacyjnego (od 730 euro/t w roku 2006/2007 do 520 euro/t w roku 2009/2010) oraz ograniczenie cen minimalnych buraków cukrowych (z 45,74 euro/t w 2005 roku do 26,29 euro/t w 2009 roku) [Rozporządzenia Rady... 2006a, 2006c].

W roku 2006/2007 tylko 5 krajów (Włochy, Irlandia, Hiszpania, Szwecja i Portugalia) sprzedało łącznie 1,5 mln t limitu produkcyjnego do Funduszu Restrukturyzacyjnego. W następnym roku (2007/2008) prawa do produkcji 0,7 mln t cukru zrzekło się 10 krajów (Grecja, Węgry, Czechy, Słowacja, Łotwa, Finlandia, Słowenia, Włochy, Hiszpania i Portugalia). Na sprzedaż limitów nie zdecydował się żaden z największych producentów cukru w UE, w tym Polska [Artyszak 2007a; Stan... 2008]. Do zakończenia reformy należało ograniczyć produkcję w UE o 3,8 mln t. Przemysł cukrowniczy wywierał bardzo silne naciski na Komisję Europejską, aby zwiększyła wysokości premii za zrzeczenie się prawa do produkcji cukru [Klimczuk 2007].

W pierwszym roku reformy główne jej koszty ponosi plantatorzy. Według szacunków Artyszaka [2006] wielkość nadwyżki bezpośredniej w produkcji buraka cukrowego miała zmniejszyć się w 2006 roku, w zależności od wysokości plonów korzeni, od 21 do 27% w stosunku do roku 2005. W 2007 roku obniżka ta powinna wynosić 25-33%, w 2008 roku 26-34% i w 2009 roku 28-36%. Rzeczywistość była jednak bardziej pesymistyczna niż te prognozy, bo nadwyżka bezpośrednia w 2006 roku zmalała o 37% w stosunku do 2005 roku [Artyszak 2007b]. Wartość nadwyżki bezpośredniej w uprawie buraków cukrowych w 2007 roku zmniejszyła się o 51,8%, a w 2008 roku o 55,6% w stosunku do 2006 roku [Artyszak 2009]. Ze względu na drastyczne pogorszenie opłacalności produkcji wielu plantatorów pod koniec 2007 roku zrzekło się prawa do uprawy buraków cukrowych [Artyszak 2008]. W podjęciu takiej decyzji pomogło wprowadzenie przez Komisję Europejską dodatkowej rekompensaty dla plantatorów rezygnujących z prawa do uprawy buraków cukrowych na rok 2008/2009 w kwocie 237,5 euro za t cukru [Rozporządzenie

Rady... 2007b]. Zdecydowano także o zmniejszeniu limitów produkcji cukru dla krajów, które niedostatecznie zmniejszyły swoją produkcję w ramach reformy, w tym dla Polski, w zamian za pomoc restrukturyzacyjną [Rozporządzenie Rady... 2007b]. Łącznie w Polsce producenci cukru w roku 2008/2009 zrzekli się prawa do produkcji 366,8 tys. t cukru [Artyszak i Kucińska 2008]. Od roku 2008/2009 limit produkcji cukru wynosi dla Polski 1405608,1 t [Rozporządzenie Komisji... 2008]. Jest to o około 200 tys. mniej niż wynosi krajowe zapotrzebowanie na cukier, co sprawia, że konieczny jest jego import [Artyszak 2008, Artyszak i Kucińska 2008, Artyszak 2010].

Ograniczenie produkcji cukru w Unii Europejskiej w roku 2008/2009 zbiegało się w czasie ze zmniejszeniem produkcji u największych producentów cukru na świecie, co doprowadziło do gwałtownego wzrostu cen cukru w 2009 roku [Nolte i Grethe 2010].

Tabela 1. Zmiany produkcji cukru w UE w roku 2001/2002 i 2010/2011, t/rok

Table 1. Changes in sugar production in the EU in 2001/2002 and 2010/2011, t/rok

Kraj	Produkcja w roku		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	399 795	444 264	+11,1
Belgia	839 589	686 595	-18,2
Bułgaria	b.d.	0	-100,0
Czechy	498 904	432 755	-13,3
Dania	478 623	374 000	-21,9
Finlandia	146 148	80 000	-45,3
Francja	3 644 700	4 257 418	+16,8
Grecja	314 337	77 182	-75,4
Hiszpania	94 2000	528 000	-44,0
Irlandia	207 487	0	-100,0
Litwa	108 623	72 000	-33,7
Łotwa	b.d.	0	-100,0
Niderlandy	953 460	870 536	-8,7
Niemcy	3 702 844	3 442 683	-7,0
Polska	1 539 700	1 464 457	-4,9
Portugalia	54 883	0	-100,0
Rumunia	b.d.	123 664	-
Słowacja	176 191	13 9812	-20,6
Słowenia	b.d.	0	-100,0
Szwecja	401 965	315 000	-21,6
Węgry	425 229	110 500	-74,0
W. Brytania	1 222 980	994 790	-18,7
Włochy	1 283 577	554 530	-56,8

b.d. brak danych

Źródło: Raporty CEFS i STC [CEFS... 2011; Zbiornice... 2012], obliczenia i opracowanie własne.

W Polsce proces restrukturyzacji sektora cukrowniczego przed wprowadzeniem reformy rynku cukru był zbyt powolny. Wielokrotnie odwlekano decyzje co do przyszłości cukrowni: czy sprzedać je zagranicznym inwestorom, czy też utworzyć Krajową Spółkę Cukrową S.A.? Efektem takich działań było stworzenie z pozostałych po sprzedaży zakładów podmiotu o ograniczonej wielkości. W 2009 roku Krajowa Spółka Cukrowa nie zdecydowała się także ubiegać o zakup największej i najnowocześniejszej w kraju cukrowni Głinojeck, należącej wtedy do brytyjskiej spółki British Sugar Overseas. W rezultacie tego zaniechania zakład ten trafił do niemieckiego inwestora, spółki Pfeifer und Lange [Artyszak 2010].

Tabela 2. Cukrownie pracujące w roku 2001/2002 i 2010/2011, szt.

Table 2. Number of factories operating in 2001/2002 and 2010/2011, units

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	3	2	-33,3
Belgia	8	3	-62,5
Bułgaria	b.d.	0	-100,0
Czechy	13	7	-46,2
Dania	3	2	-33,3
Finlandia	2	1	-50,0
Francja	34	25	-26,5
Grecja	5	3	-40,0
Hiszpania	13	5	-61,5
Irlandia	2	0	-100,0
Litwa	4	2	-50,0
Łotwa	b.d.	0	-100,0
Niderlandy	5	2	-60,0
Niemcy	30	20	-33,3
Polska	76	18	-76,3
Portugalia	1	0	-100,0
Rumunia	b.d.	4	-
Słowacja	5	2	-60,0
Słowenia	b.d.	0	-100,0
Szwecja	2	1	-50,0
W. Brytania	7	4	-42,9
Węgry	7	1	-85,7
Włochy	20	4	-80,0

b.d. brak danych

Źródło: Raport CEFS i praca Chudoby [CEFS ... 2012, Chudoba 2005], obliczenia i opracowanie własne.

Na skutek przyspieszonej restrukturyzacji branży cukrowniczej, wymuszonej reformą rynku cukru, nastąpiło zmniejszenie liczby cukrowni w Polsce aż o 76,3% (tabela 2). Było to znacznie więcej niż u czołowych producentów cukru, czyli we Francji, Niemczech i Wielkiej Brytanii, gdzie liczba cukrowni została ograniczona o od 26,5 do 42,9%. Kraje te kilkanaście lat wcześniej przeprowadziły modernizację swojego sektora cukrowniczego. Jednocześnie zamykano przede wszystkim zakłady o mniejszej zdolności przerobowej (tabela 3). W Polsce w roku 2010/2011 dominowały zakłady o przerobie od 5 do 8 tys. t/dobę (10 szt.). Tylko po jednej cukrowni sklasyfikowano w przedziale 8-12 i 12-15 tys. t/dobę. Warto zwrócić uwagę, że żaden z krajów nie zamknął ani jednej cukrowni o

największej wydajności (ponad 15 tys. t/dobę), a we Francji nawet przybył jeden zakład. Fakty te świadczą o postępującej koncentracji produkcji.

Likwidację części cukrowni w Polsce można za zasadną, bo były to zakłady przestarzałe, o małym przerobie dobowym. Jednak wśród zamkniętych znalazły się cukrownie nowoczesne, w których poczyniono przed ich zamknięciem duże inwestycje kapitałowe, takiej jak cukrownia Lublin, Gosławice czy Łapy. Był to bezpośredni efekt zmniejszenia limitów produkcyjnych przez Komisję Europejską.

Następstwem ograniczenia wielkości produkcji cukru, a w mniejszym stopniu zmniejszenia liczby cukrowni, była redukcja wielkości dobowego przerobu buraków cukrowych (tabela 4). W Polsce od roku 2001/02 do roku 2010/11 zmniejszyła się ona o 60,4%, czyli znacznie bardziej niż we Francji (o 32,4%), w Niemczech (o 42,8%) czy w Wielkiej Brytanii (o 10,7%).

Tabela 3. Liczba cukrowni według wielkości przerobu w latach 2001/2002 i 2010/2011, szt.

Table 3. Number of sugar factories by the size of daily processing in 2001/2002 and 2010/2011, units

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
	< 5 tys. t/doba		
Czechy	11	5	-54,6
Francja	3	1	-66,7
Grecja	1	0	-100,0
Hiszpania	3	0	-100,0
Litwa	4	0	-100,0
Niemcy	2	1	-50,0
Polska	67	6	-91,0
Rumunia	b.d.	1	-
Słowacja	4	1	-75,0
Słowenia	7	0	-100,0
Węgry	2	0	-100,0
W. Brytania	2	0	-100,0
Włochy	1	0	-100,0
	5-8 tys. t/doba		
Belgia	3	0	-100,0
Czechy	2	1	-50,0
Finlandia	2	1	-50,0
Francja	5	3	-40,0
Grecja	4	2	-50,0
Hiszpania	2	1	-50,0
Litwa	0	1	-
Niemcy	7	6	-14,3
Polska	9	10	+11,1
Portugalia	1	0	-100,0
Słowacja	1	1	0,0
Węgry	4	1	-75,0
W. Brytania	1	0	-100,0
Włochy	2	0	-100,0

Tabela 3. c.d.

Table 3. continued

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
		8-12 tys. t/doba	
Austria	1	0	100,0
Belgia	3	2	-33,3
Dania	2	2	0,0
Francja	11	6	-45,5
Hiszpania	8	4	-50,0
Niderlandy	1	0	-100,0
Niemcy	11	3	-72,7
Polska	0	1	-
Słowacja	1	0	-100,0
Szwecja	1	0	-100,0
Węgry	1	0	-100,0
W. Brytania	2	2	0,0
Włochy	9	0	-100,0
		12-15 tys. t/doba	
Austria	2	2	0,0
Belgia	1	0	-100,0
Czechy	0	1	-
Dania	1	0	-100,0
Francja	5	3	-40,0
Niderlandy	2	0	-100,0
Niemcy	5	5	0,0
Polska	0	1	-
Słowacja	1	0	-100,0
W. Brytania	1	1	0,0
Włochy	9	4	-55,6
		>15 tys. t/doba	
Belgia	1	1	0,0
Francja	11	12	+9,1
Niderlandy	2	2	0,0
Niemcy	5	5	0,0
Szwecja	1	1	0,0
W. Brytania	1	1	0,0

Źródło: Raporty CEFS i STC [CEFS... 2011: Zbiornice... 2012], obliczenia i opracowanie własne.

Aby wykorzystać potencjał produkcyjny cukrowni poszukuje się innych, alternatywnych możliwości wykorzystania buraka cukrowego, jak na przykład surowca do produkcji bioetanolu [Reinbergr_2011]. Schwarz i in. [2009] szacują, że zapotrzebowanie na cukier w Unii Europejskiej zmniejszy się o 34,2%, z 18723 tys. t w latach 2003/2005 do 12310 tys. t w 2015/2017, w tym na cele spożywcze z 18707 tys. t do 11958 tys. t (-36,1%). Natomiast wzrośnie zapotrzebowanie na cukier wykorzystywany na cele energetyczne z 16 tys. t do 352 tys. t (+2100%).

Tabela 4. Dobowy przerób buraków cukrowych w latach 2001/2002 i 2010/2011, t/d

Table 4. Sugar beet tonnages processed daily in 2001/2002 and 2010/2011, t/d

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	36015	24566	-31,8
Belgia	79911	38031	-52,4
Czechy	41150	36100	-12,3
Dania	30555	20300	-33,6
Finlandia	13372	7400	-44,7
Francja	400000	270610	-32,4
Grecja	31171	15563	-50,1
Hiszpania	102000	29661	-70,9
Irlandia	16502	-	-
Litwa	11860	4700	-60,4
Niderlandy	73317	39944	-45,5
Niemcy	306335	175324	-42,8
Polska	230610	98610	-57,2
Portugalia	3407	-	-
Słowacja	16227	b.d.	-
Szwecja	24839	17700	-28,8
Węgry	46652	7212	-84,6
W. Brytania	55592	49669	-10,7
Włochy	154842	42263	-72,7

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Tabela 5. Średnia długość kampanii cukrowniczej w latach 2001/2002 i 2010/2011, dni/rok

Table 5. The average length of sugar campaign in 2001/2002 and 2010/2011, days/year

0	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	77,1	119,0	+54,3
Belgia	68,0	115,0	+69,1
Czechy	101,1	94,0	-7,0
Dania	101,0	112,0	+10,9
Finlandia	82,6	73,0	-11,6
Francja	73,0	102,0	+39,7
Grecja	96,0	56,0	-41,7
Hiszpania	71,0	118,0	+66,2
Irlandia	83,0	-	-
Litwa	74,0	104,0	+40,5
Niderlandy	83,0	126,0	+51,8
Niemcy	81,0	128,0	+58,0
Polska	48,8	100,6	+106,1
Portugalia	108,0	-	-
Słowacja	89,0	111,0	+24,7
Szwecja	106,0	109,0	+2,8
Węgry	69,4	117,0	+68,6
W. Brytania	152,0	151,0	-0,7
Włochy	64,0	84,0	+31,2

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Ograniczenie liczby cukrowni spowodowało wydłużenie kampanii cukrowniczej w większości krajów UE, w tym najbardziej w Polsce, bo aż o 106,1% (tabela 5). Za korzystne należy uznać prowadzenie przerobu surowca przez 100 dni, co uznawane jest za warunek konieczny do opłacalności produkcji cukru. Inne kraje mają jednak jeszcze dłuższą kampanię, a rekordzistą pod tym względem jest Wielka Brytania (151 dni). Pozwalają na to bardziej korzystne warunki klimatyczne niż w Polsce.

W okresie 10 lat nastąpiły także znaczne zmiany w zatrudnieniu w sektorze cukrowniczym (tabela 6). Liczba osób pracujących podczas kampanii (obejmująca także zatrudnionych na stałe) zmniejszyła się we wszystkich krajach, z wyjątkiem Finlandii. W Polsce, ze względu na brak danych z roku 2001/2002, dokonano porównania z rokiem 2003/2004. Zatrudnienie podczas kampanii zmniejszyło się w naszym kraju o 79,2%, gdy we Francji o 18,4%, w Niemczech o 37,9%, a w Wielkiej Brytanii o 11,4%. W wyniku reformy rynku cukru w całej Unii Europejskiej zwolniono 16,5 tys. pracowników z branży cukrowniczej [Zatrudnialność... 2010]. Fakt ten miał także niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy w Polsce, czego przykładem jest zamknięcie Cukrowni Łapy z Krajowej Spółki Cukrowej S.A.

Tabela 6. Zatrudnieni podczas kampanii w latach 2001/2002 i 2010/2011, osób

Table 6. Employment in sugar processing industry during the beet processing campaign in 2001/2002 and 2010/2011, person

Kraj	Rok		Zmiana, %
	2001/2002	2010/2011	
Austria	1164	794	-31,8
Belgia	989	658	-33,5
Czechy	1760	1214	-31,0
Dania	903	600	-33,6
Finlandia	185	260	+40,5
Francja	8140	6645	-18,4
Grecja	2240	1350	-39,7
Hiszpania	3480	1490	-57,2
Irlandia	650	0	-100,0
Litwa	1781	300	-83,2
Niderlandy	1560	678	-56,5
Niemcy	7096	4408	-37,9
Polska	21948*	4570	-79,2
Portugalia	268	0	-100,0
Słowacja	1186	312	-73,7
Szwecja	895	490	-45,3
Węgry	1843	202	-89,0
W. Brytania	1408	1247	-11,4
Włochy	7600	1240	-83,7

*2003/2004

Źródło: Raport CEFS [CEFS... 2011], obliczenia i opracowanie własne.

Podsumowanie

Niewątpliwie wiele zmian, jakie zaszły w sektorze cukrowniczym w analizowanym okresie, można uważać za korzystne. Eksperti uważają, że w wyniku reformy sektor

cukrowniczy w Unii Europejskiej, choć uległ zmniejszeniu, to jest bardziej konkurencyjny niż w przeszłości, a różnice w kosztach produkcji z innymi międzynarodowymi dostawcami zmniejszyły się znacznie [Pacheco 2012]. Jako głównych beneficjentów ograniczenia eksportu cukru z Unii Europejskiej na rynek światowy eksperci wskazują Brazylię i Tajlandię [Renwick i in. 2012].

Aby uzyskać i utrzymać konkurencyjność sektora cukrowniczego niezbędna jest bardzo mocna, jak w żadnym innym sektorze rolno-przemysłowym, współpraca pomiędzy plantatorami a cukrowniami [Pörksen 2012]. Wyzwaniem dla całej branży cukrowniczej pozostaje postępująca globalizacja [Budzyńska 2011].

W Polsce za korzystne należy uznać przede wszystkim zmniejszenie liczby zakładów, zatrudnienia w skali całej branży i wydłużenie kampanii. Najbardziej niekorzystną zmianą było zaś ograniczenie produkcji cukru wymuszone reformą rynku w 2006 roku. Obowiązująca od roku 2008/2009 wielkość limitu produkcji powoduje konieczność importu cukru.

Zmniejszenie zatrudnienia miało niekorzystny wpływ na lokalny rynek pracy, szczególnie w rejonach o wysokim bezrobociu, czego przykładem jest Cukrownia Łapy z Krajowej Spółki Cukrowej. Niektórzy pracownicy tej spółki rozpoczęli własną działalność, a część z nich świadczy usługi dla Krajowej Spółki Cukrowej. Niektórzy podjęli pracę w sektorze rolno-spożywczym lub budowlanym. Programem zwolnień monitorowanych w Krajowej Spółce Cukrowej w 2008 r. objęto trzy zakłady i 571 pracowników. 508 pracowników wzięło udział w szkoleniach zawodowych w celu nabycia nowych umiejętności i kwalifikacji, a 517 pracowników otrzymało wsparcie specjalistów podczas całego projektu. Otworzono 28 własnych przedsiębiorstw [Zatrudnialność ... 2010].

Przyszłość branży cukrowniczej w Polsce na początku 2013 roku jest niejasna. Nie zostały bowiem ustalone zasady regulacji rynku cukru w UE po roku 2014/2015. Kilka propozycji zmian jest dla Polski niekorzystnych. Bezwzględnie Polska nie może zgodzić się na zniesienie limitów produkcji cukru po 2014/2015 roku, za czym opowiada się kilka krajów (Wielka Brytania, Włochy, Holandia, Szwecja, Dania, Irlandia, Łotwa, Słowenia i Malta). Wg niektórych prognoz likwidacja limitów produkcyjnych w roku 2015/2016 spowoduje wzrost produkcji cukru w Unii Europejskiej z 13,3 do 15,5 mln t rocznie w roku 2019/2020, ale zwiększenie produkcji dotyczyć będzie 10 krajów, a obniżenie 9 [Nolte i in. 2012]. Wprowadzenie liberalizacji Wspólnej Polityki Rolnej i zniesienie wsparcia dla plantatorów buraka cukrowego mogą doprowadzić do całkowitego zaprzestania uprawy buraka cukrowego, nawet w takim kraju jak Niemcy [Deppermann i in. 2012].

Nie do przyjęcia jest także propozycja przydzielenia limitów dla producentów cukru, zamiast jak teraz do krajów. Ponieważ około 60% rynku cukru należy do trzech inwestorów niemieckich, łatwo wyobrazić sobie, że byłoby w stanie bardzo szybko przenieść produkcję do macierzystych zakładów w Niemczech, które obecnie nie są w stanie w pełni wykorzystać swoich możliwości produkcyjnych. Na rynku w Polsce pozostałaby tylko Krajowa Spółka Cukrowa, która ma w nim udział 39,1%. Oznacza to utratę pracy przez wielu pracowników cukrowni oraz brak możliwości uprawy buraka cukrowego przez plantatorów. Szacuje się, że w roku 2010/2011 ze spółką Südzucker współpracowało 7,6 tys. plantatorów, z koncernem Pfeifer & Langen 10,4 tys. i z firmą Nordzucker 3,2 tys. [Rynek ... 2011]. Polska nie może się także zgodzić na możliwość zawieszenia ceł na cukier sprowadzony spoza UE, bo produkcja cukru z buraków cukrowych nigdy nie będzie konkurencyjna wobec cukru uzyskanego z trzciny cukrowej [Artyszak 2010]. To zaś oznacza koniec uprawy buraków cukrowych w Polsce. Z wcześniejszych symulacji wynika,

że przy pełnej liberalizacji handlu cukrem jego produkcja w Unii Europejskiej zmniejszy się do 7,5 mln t rocznie w 2015 roku [Grethe i in. 2008].

Literatura

- Artyszak A. [2006]: Nadwyżka bezpośrednia produkcji buraka cukrowego a reforma rynku cukru. *Roczniki Naukowe SERiA* t. VIII, z. 1, ss. 7-9.
- Artyszak A. [2007a]: Pierwsze efekty reformy rynku cukru w UE i w Polsce. *Zeszyty. Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego* t. XVII, ss. 167-172.
- Artyszak A. [2007b]: Skutki pierwszego roku reformy rynku cukru dla polskich plantatorów. *Roczniki Naukowe SERiA* t. IX, z. 3, 7-9.
- Artyszak A. [2008]: Efekty reformy rynku cukru (na przykładzie wybranego gospodarstwa). *Roczniki Naukowe SERiA* t. X, z. 3, 17-19.
- Artyszak A. [2009]: Opłacalność produkcji buraka cukrowego w pierwszych trzech latach reformy rynku cukru (na przykładzie wybranego gospodarstwa). *Roczniki Naukowe SERiA* t. XI, z. 1, 11-13.
- Artyszak A. [2010]: Zmiany na rynku cukru w Polsce po integracji z UE. *Zeszyty Naukowe SGGW Problemy Rolnictwa Światowego* t. 10 (XXV), z. 1, ss. 5-12.
- Artyszak A. [2012]: Zmiany w produkcji buraka cukrowego w Polsce na tle Unii Europejskiej w I dekadzie XXI wieku. *Roczniki Naukowe SERiA* t. XIV, z. 1: ss. 16-19.
- Artyszak A., Kucińska K. [2008]: Zmiany w produkcji cukru i buraka cukrowego w Polsce i w Unii Europejskiej spowodowane reformą rynku cukru. *Zeszyty Naukowe SGGW Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej* nr 68, ss. 91-103.
- Budzyńska A. [2011]: Wpływ procesów globalizacyjnych na rynek cukru w Unii Europejskiej. *Prace Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu* nr 166, ss. 81-92.
- CEFS Sugar Statistics 2011. [2011]. CEFS, Bruksela, ss. 27.
- Chudoba Ł. [2005]: Przemysł cukrowniczy. Informacja dla producentów cukru. *Polska wieś w Europie - Przemysł cukrowniczy*. Fundacja Fundusz Współpracy, Biuro Programów Wiejskich, Warszawa, ss. 16.
- Deppermann A., Grethe H., Offermann F. [2010]: Farm level effects of EU policy liberalization: simulations based on an EU-wide Agricultural Sector Model and a Supply Model of the German Agricultural Sector. The 114th EAAE Seminar 'Structural Change in Agriculture', 15-16.04.2010, Berlin, ss. 22.
- Grethe H., Nolte S., Banse M. [2008]: Modeling the effects of EU sugar market liberalization on area allocation, production and trade. The 107th EAAE Seminar 'Modeling of Agricultural and Rural Development Policies'. 29.01- 01.02.2008, Sevilla, ss. 11.
- Klimczuk B. [2007]: Skutki reformy rynku cukru w Europie. [W:] Alternatywne wykorzystanie buraka cukrowego w świetle reformy rynku cukru. A. Artyszak i Z. i Wyszyński Z. (red.). Wyd. Wieś Jutra, Warszawa, ss. 5-10.
- Nolte S., Buysse J., Huylenbroeck van G. [2012]: Modelling the effects of an abolition of the EU sugar quota on internal prices, production and imports. *European Review of Agricultural Economics* nr 39 (1), ss. 75-94.
- Nolte S., Grethe H. [2010]: Developments in the EU and world sugar markets in 2009. *Zuckerindustrie* nr 135 (1), ss. 29-36.
- Pacheco J. [2012]: The CAP and the long-term sustainability of the sugar beet sector in the EU. Abstracts of Papers, 73rd IIRB Congress, 14-15.02.2012, Bruksela, ss. 1-2.
- Pörksen H. [2012]: Sustainability – an integrated part of the beet sugar industry from customer to grower. Abstracts of Papers 73rd IIRB Congress, 14-15.02.2012, Bruksela, ss. 3-4.
- Reinberger O. [2011]: Aktuální stav cukrovarnického a lihovarnického průmyslu v poreformním období. *Listy Cukrovarnické a Reparské* nr 127, 5/6, ss. 159-164.
- Renwick A., Revoredo-Giha C., Philippidis G., Bourne M., Reader M., Lang B. [2012]: Sugar and spice and all things nice? Assessing the impact of the 2006 EU sugar regime reforms. 86th Annual Conference of the Agricultural Economics Society, 16-18.04.2012. University of Warwick, ss. 134706.
- Rozporządzenie Komisji (WE) nr 510/2008 z dnia 6 czerwca 2008 r. zmieniające załącznik VI do rozporządzenia Rady (WE) nr 1234/2007 na rok gospodarczy 2008/2009. [2008]. *Dz. Urz. WE* L 149 z dnia 7.06.2008, ss. 61-62.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 z 20 lutego 2006 r. w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. [2006a]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006, ss. 1-30.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 319/2006 z 20 lutego 2006 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1782/2003 ustanawiające wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i

- ustanawiające określone systemy wsparcia dla rolników. [2006b]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006 r., ss. 32-40.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 320/2006 z 20 lutego 2006 r. ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie i zmieniające rozporządzenie (WE) nr 1290/2005 w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej. [2006c]. *Dz. Urz. WE* L. 58 z dnia 28.02.2006, ss. 42-50.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1260/2007 z dnia 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie Rady (WE) nr 318/2006 w sprawie wspólnej organizacji rynków w sektorze cukru. [2007a]. *Dz. Urz. WE* L. 283 z dnia 27.10.2007, ss. 1-7.
- Rozporządzenie Rady (WE) nr 1261/2007 z 9 października 2007 r. zmieniające rozporządzenie (WE) nr 320/2006 ustanawiające tymczasowy system restrukturyzacji przemysłu cukrowniczego we Wspólnocie. [2007b]. *Dz. Urz. WE* L. 283 z dnia 27.10.2007, ss. 8-12.
- Rynek cukru 2011 nr 38. [2011]. IERiGŻ, ARR, MRiRW, Warszawa, ss. 28.
- Schwarz G., Witzke von H., Noleppa S. [2009]: Determinants of international agricultural market prices and the European Union: the roles of energy prices and biofuel production. The International Agricultural Trade Research Consortium (IATRC), Symposium 'Confronting food price inflation: implications for agricultural trade and policies', 22-23.06.2009. Seattle, ss. 30.
- Stan i perspektywy branży cukrowniczej w Polsce. Przyczyny i skutki zmian w reformie unijnego rynku cukru. Pokampanijna konferencja STC. [2008]. Związek Producentów Cukru, Warszawa 22.02.2008, ss. 32.
- Zatrudnialność w przemyśle cukrowniczym. [2010]. European Social Observatory, ss. 183.
- Zbiórce dane cukrownictwa polskiego w latach 1994-2011. [2012]. Stowarzyszenie Techników Cukrowników. [Tryb dostępu:] <http://www.stc.pl/cukrownictwo2.php?d=3> [Data odczytu: październik 2012].